

МОВА ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

Ліпчевська І. Л.

Україна, м. Київ, Інститут педагогіки НАПН України

Розвиток інформаційно-комунікативних технологій докорінно змінив життя суспільства. Зокрема, перенасиченість інформаційного простору, широкі можливості та доступність технічних засобів стали поштовхом для формування візуальної форми комунікації. Це питання широко висвітлюється у роботах сучасних авторів Д. Роема (Den Roem), Н. Саузаніса (Nick Sousanis), О. Каптерєва, Дж. Маєда (John Maeda), Г. Рейнольдса (Garr Reynolds), Д. Пінка (Daniel H. Pink), М. Ноймайєра (Marty Neumeier), Д. Нормана (Donald Arthur Norman), Дж. Медіни (John Medina) та інших. Фактично, унаочнення застосовується спеціалістами у всіх сферах діяльності (для презентації напрацювань та здобутків, залучення до ініціатив, висвітлення власної точки зору, пояснення «бачення» проблеми та шляхів її розв'язання тощо).

Природньою є швидка інтеграція візуалізації в освіту. Сучасний учитель має не тільки володіти візуальною грамотністю, бути компетентним у візуалізації навчальної інформації (як засобу та методу навчання), а і володіти технологіями формування та розвитку зазначеної компетентності в учнів.

Зупинимось на одному зі стрижневих аспектів візуальної грамотності – знаннях з мови візуальної комунікації (форми, композиції, акцентів, шрифтів та інших компонентів комунікативного образу). Розглянемо загальні рекомендації щодо створення візуального контенту уроку у контексті початкової освіти:

- 1.** Візуальні матеріали не повинні бути перевантажені текстом. Наприклад, кількість слів у опорному конспекті для учнів початкової школи не має перевищувати 30-35, а об'єм тексту на слайді презентації варто обмежити висвітленням однієї думки (однією-двома фразами чи одним реченням).

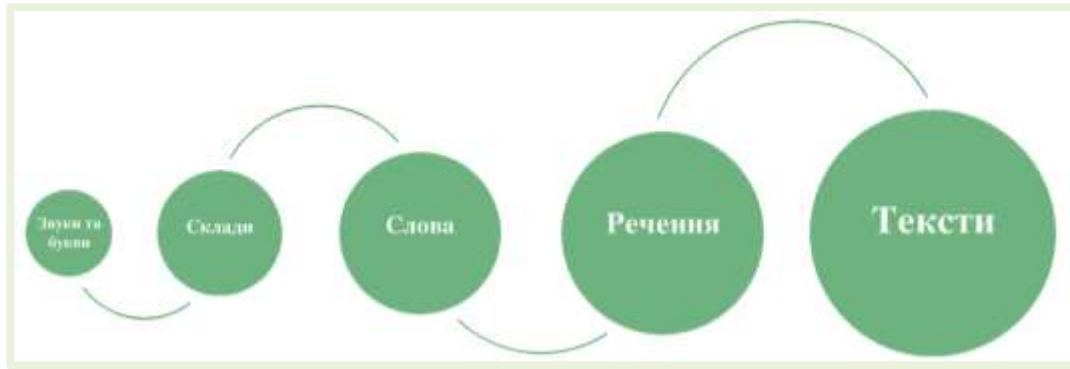

Рис.1: Приклад візуалізації у початковій школі

2. Вільний (або «білий») простір у візуалізації відокремлює, виділяє її стрижневі елементи, у той час як «зашумленість» зображення ускладнює сприйняття. Мінімалізм у наповненні візуального контенту – це запорука його швидкого розуміння класом.

3. Для фокусування уваги класу на певному елементі візуалізації можна використати прекогнітивні зорові сигнали – виділити відповідний елемент іншим кольором/розміром/орієнтацією відносно інших елементів тощо.

4. У визначенні розміру напису (тексту) на візуалізації варто приймати до уваги читабельність з останньої партії класу.

5. Типографіка впливає на процес сприйняття візуалізації (дослідження Кевіна Ларсена (Kevin Larson, Microsoft) та Розалінди Пікард (Rosalind Picard, MIT):

5.1. Шрифт візуалізації створює емоційний фон сприйняття матеріалу. Проте у першому-другому класі, на етапі формування базових навичок писемного мовлення, не варто зловживати нестандартними шрифтами. Напис має бути читабельним.

а)

б)

Рис.2: Приклади вибору шрифту

а) висока розбірливість; б) низька розбірливість

5.2. Відстань між буквами/словами/рядками тексту структурує зорове сприйняття цілісності тексту та впливає на його читабельність.

6. Для забезпечення видимості тексту, розміщеному на «насиченому» зображенні варто використовувати суцільні, або напівпрозорі плашки.

Рис.3: Приклади напису з використанням напівпрозорої плашки та без неї

7. Зображення (як складова візуалізації) має відповідати меті її створення та інтегруватися у змістовне наповнення, адже воно вносить власне інформаційне повідомлення та емоційне забарвлення, що вагомо впливає на сприйняття тексту зокрема та візуалізації в цілому.

Рис.4: Приклади впливу інформаційно-емоційного забарвлення зображення на сприйняття тексту

У той же час текст також впливає на сприйняття зображення:

Рис.5: Приклади впливу тексту на сприйняття інформаційно-емоційного забарвлення зображення

8. Відповідно до результатів дослідження М. Кастелано (Monica S. Castelhana) з Університету Массачусетса в Амхерсті та Дж. Хендерсона (John M. Henderson) з Едінбурського університету людина швидше та легше сприймає зображення у природних кольорах. Монохроматичні та нестандартні кольори ускладнюють сприйняття звичних об'єктів, тому їх не варто застосовувати у початковій школі (без наявної методичної необхідності).

9. Повноекранні зображення яскравіші та більш емоційно насичені порівняно з невеликими зображеннями у рамках. Останні доцільно застосовувати тільки при виведенні декількох ілюстрацій на одній візуалізації (наприклад, для порівняння або доповнення інформації)

Рис.5: Приклад використання повноекранного зображення та зображення у рамці

10. У виборі гами кольорів візуалізації варто дотримуватися концепції мінімалізму та керуватися простими комбінаціями кольорів (базовими схемами). Це дозволяє досить легко досягти гармонійного поєднання кольорів на зображенні.

Табл.1: Базові схеми комбінації кольорів

		
Монохроматична схема	Аналогова схема	Контрастна схема
використовується різні відтінки одного кольору	використовуються кольори, які розташовані поруч на колі кольорів	використовуються кольори, які розташовані один навпроти одного на колі кольорів

11. Більшість візуалізацій складається з двох планів: переднього та заднього (фону). Вони мають бути контрастними. У протилежному випадку погіршуватиметься сприйняття візуалізації: людське око буде мимовільно почергово фокусуватися на кожному плані (ефект бінокулярного змагання за Фр. Тонгом (Frank Tong), К. Накаямою (Ken Nakayama), Дж. Воганом (J. Thomas Vaughan) та Н. Канвішер (Nancy Kanwisher)).

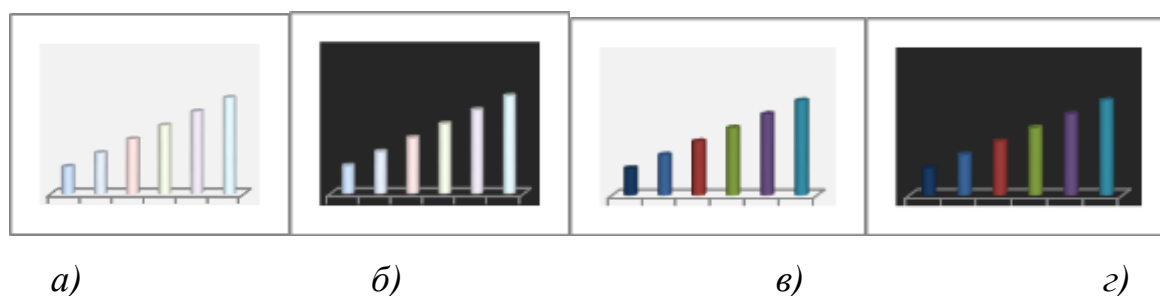

Рис.5: Приклади контрастності переднього та заднього планів візуалізації

б), в) – контрастні; а), з) – не контрастні

Розглянуті рекомендації актуальні як на етапі підготовки вчителем матеріалів до уроку, так і безпосередньо у навчальному процесі. Створення

ефективного візуального контенту є однією з основних складових візуальної грамотності.

Загалом компетентність учителя у візуалізації навчальної інформації передбачає як безпосередньо знання з мови візуалізації, так і вміння та навички її застосовувати для комунікації, вирішення продуктивних (творчих) завдань, розвитку критичного мислення учнів та формування предметних компетентностей. На сьогоднішній день ця проблематика потребує підвищеної уваги у площинах вищої та післядипломної систем педагогічної освіти.

Література:

1. Reynolds G. Presentationzen: Simply Ideas on Presentation Design and Delivery, Second Edition. The USA: New Riders, 2012. 101 p.
2. Каптеров А. Мастерство презентации: как создавать презентации, которые могут изменить мир. Москва: Эксмо, 2012 . 336 с.
3. Vizual Club: Блог о визуальной грамотности канд. фил. наук А. Демина. URL: <https://vizual.club/2017/07/05/o-sayte/>